

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Милена Ивова Илиева

Тракийски университет- ДИПКУ, гр. Стара Загора

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език, на **тема:** „Съвременни педагогически подходи в приобщаващото образование: интегриране на ученици с нарушение от аутистичния спектър в началното образование“.

Автор: Елени Димитриос Кутсогергу

Научен ръководител: проф. д-р Емилия Хинкова Евгениева

1. Общо представяне на процедурата и дисертацията

Настоящото становище е изготвено на основание заповед № РД 38-381/21.07.2021 г. на Ректора на СУ „Свети Климент Охридски” и решение на научното жури (Протокол №1/28.07.2021), в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилата за развитие на академичния състав на СУ “Свети Климент Охридски“, гр. София.

Дисертационният труд на Елени Димитриос Кутсогергу е структуриран в увод, шест глави, изводи и препоръки, заключение, списък на използваната литература на гръцки и английски език и приложения. Дисертационният труд съдържа 240 страници основен текст, а общият обем е 295 страници. В текста са включени 62 таблици и 79 диаграми. Библиографията съдържа 50 страници заглавия на актуална научна литература. Авторефератът съдържа 60 страници основен текст. В текста са включени 28 диаграми.

2. Актуалност на тематиката

В увода на дисертационния труд са представени актуалността на темата и мотивите за разработване на изследването. Те са обосновани със значителния напредък в обучението на деца и ученици от аутистичния спектър.

Дисертационният труд е посветен на актуална тема, която е необходимо да бъде проучена, за да може да се вземат допълнителни мерки за подобряване

благосъстоянието на учениците с нарушение от аутистичния спектър в началното образование.

3. Познаване на проблема

В дисертационното изследване основното внимание на авторът е насочено към теоретичната основа на проблема за приобщаващото образование в контекста на обучението в начална възраст на деца от аутистичния спектър. Разглеждат се задълбочено специалното образование и законодателството, разстройството от аутистичния спектър и образованието, знанията на учителите за децата с разстройство от аутистичния спектър. Интерес представляват и представените от автора нагласи и отношения на учителя към децата с разстройство от аутистичния спектър, образователните подходи и ролята на учителя за включването на ученици с аутизъм.

От подбора на библиографския апарат и начина на боравене с него проличава доброто познаване на докторанта на литературата и научните постижения в изследователската област на дисертационния труд. Това дава основания на докторанта да систематизира критично и да обмисля съществуващите научни тези и да заема аргументирана позиция по всяка една от тях.

Всичко това е основание да се предложат подходи за подобряване разбирането на учителите, преподаващи на учениците със специални образователни потребности, в частност разстройствата от аутистичния спектър, за регулиране на учебните стратегии, образователната среда и промяна на отношението към тях от заобикалящата ги такава.

4. Методология на изследването

Методологията на изследването е представена в четвърта глава. Коректно са формулирани основните цели и задачи, подбрани са адекватни изследователски методи и средства, конкретизирани са критерии и показатели на изследването.

Целта на изследването е проучването на ролята, подготовката и позицията на педагозите по отношение на включването на ученици с аутизъм в началното училище, както и подходите и стратегиите, които те практически прилагат за постигане на тази цел.

Поставени са три изследователски въпроса, които са проучени и на които е отговорено, а именно:

- Демографските характеристики на участниците влияят ли върху техните знания за разстройството от аутистичния спектър (РАС)?

- Демографските характеристики на участниците оказват ли влияние върху техните мнения за възможния успех на учениците с разстройство от аутистичния спектър в класа и за ефективността, която имат при преподаването на ученици с разстройство от аутистичния спектър?

- Знанията на участниците за РАС, засягат ли техните мнения относно възможния успех на учениците с РАС в класа и за ефективността, която имат при преподаването на ученици с РАС?

За целите на количествения тип изследване е подбрана репрезентативна извадка. В изследването са участвали 300 начални учители. Инструментариумът на дисертационния труд е въпросник и полуструктурирано интервю.

Използваният въпросник се състои от 8 глави, демографските характеристики на учителите, техните знания за разстройството от аутистичния спектър (РАС), мнението им за децата с РАС, задачите на учителя в класната стая и учителя по специална педагогика, съвременните педагогически подходи, които учителите използват в класната стая, характеристиките на ефективното прилагане на програми за приобщаване, специфичните тематични области на гръцката учебна програма и някои общи въпроси, относно обучението на деца с РАС. Съставен е чрез Google Forms и е споделен с участниците в проучването онлайн, предимно чрез социалните мрежи Instagram и Facebook, а също така някои от въпросниците са изпратени на участниците по имейл, след като те първо са се съгласили да участват в изследването.

Описателните статистики представят демографските характеристики на участниците и честотата на техните отговори по същинската част от въпросника. За проверка на хипотезите относно очаквани закономерности са приложени параметричния t-тест, не-параметричен Kruskal-Wallis и коефициент на Пиърсън. Статистическият анализ е извършен със софтуерната програма SPSS 25. SPSS.25. В дескриптивното изследване авторката използва проценти, средни стойности и стандартно отклонение, представени в подходящи таблици и графики, за да анализира отговорите на участниците във въпросника.

Обобщението на резултатите от експерименталното изследване са представени и обобщени в количествен и качествен аспект. За това са използвани таблици, онагледени със съответни на тях диаграми.

Авторката подчертава, че изследването е спазило всички етични правила, като не се констатират въпроси, които да притесняват или смущават респондентите.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Стилът на изложението в дисертацията е научен и точен. Използвани са съвременни философски, психолого-педагогически теоретични и практически методи. Въз основа на анализа, оценката и синтеза на нови идеи, докторантката разширява съществуващите знания, насочвайки се към изследването на проблеми, чието решаване води до резултати, които могат да бъдат квалифицирани като принос в науката.

Иновативната стойност на дисертационния труд може да бъде отбелязана в приноси с теоретичен и практически характер.

6. Автореферат

Авторефератът е разработен според изискванията на Правилата за развитие на академичния състав на СУ“Свети Климент Охридски“ и отразява точно основните резултати, получени в дисертационното изследване.

7. Перспективи за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Направените приложни разработки в дисертационния труд могат да се приложат и развият за разработване на учебни помагала в помощ на учителите и учениците, с цел повишаване на мотивацията за учебна дейност.

8. ВЪПРОСИ И ПРЕПОРЪКИ:

Какви промени бихте предложили в съществуващите учебни стратегии, самото обучение и учебната среда, за да се подобри обучението на учениците с нарушение от аутистичния спектър в началното образование?

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и приложни резултати, които представляват принос в педагогиката (в частност на специалната педагогика) и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Свети Климент Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на ФНОИ, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Елени Димитриос Кутсогергу притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика), като демонстрира много добри изследователски качества и умения за самостоятелно организиране и провеждане на задълбочено научно изследване. Всичко горепосочено ми дава основание да твърдя, че дисертационното изследване надхвърля рамките и изискванията за такъв род изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено в рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, поради което *предлагам* на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Елени Димитриос Кутсогергу в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

10.09.2021 г.

Рецензент: .....

(доц. д-р Милена Илиева)